

На основу члана 15. и члана 106. Статута града Зрењанина (Службени лист града Зрењанина број 21/2008) и члана 30. Одлуке о заштитнику грађана (Службени лист општине Зрењанин број 10/2003 и Службени лист града Зрењанина број 24/2008), Скупштина града Зрењанина на седници одржаној дана _____ 2010. године разматрала је Шести годишњи извештај заштитника грађана о активностима, стању људских права и правној сигурности који је поднео заштитник грађана за територију града Зрењанина и констатовала:

- извештај обухвата шесту годину рада овог органа у периоду од 1. јануара до 31. децембра 2009. године;
- у том периоду заштитник грађана је обавио разговоре са 1092 грађанки и грађана и представника правних лица;
- писменом представком заштитнику грађана се обратило 57 грађанки и грађана и правних лица;
- на рад републичких органа се односило 10 представки;
- одлука о покретању истраге донета је у 32 случајева;
- остварена је добра сарадња са органима управе, органима и организацијама чији је оснивач град Зрењанин, Заштитником грађана Републике Србије, Покрајинским омбудсманом, локалним омбудсменима, другим државним органима и невладиним организацијама;
- дата је оцена о стању људских права и правној сигурности у граду Зрењанину.

На основу тог Извештаја и изведених констатација Скупштина града је донела

З А К Л Ј У Ч А К

1. Прихвата се Шести годишњи извештај заштитника грађана за територију града Зрењанина о активностима, стању људских права и правној сигурности у 2009. години.
2. Овај Извештај објавити у „Службеном листу града Зрењанина“ и средствима јавног информисања.
3. Закључак доставити:
 - Градоначелнику
 - начелници Градске управе
 - заштитнику грађана

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА ВОЈВОДИНА
ГРАД ЗРЕЊАНИН
СКУПШТИНА ГРАДА
БРОЈ:
ДАНА:
ЗРЕЊАНИН

ПРЕДСЕДНИК
СКУПШТИНЕ ГРАДА
Александар Мартон

Република Србија
Аутономна покрајина Војводина
Град Зрењанин

Заштитник грађана града Зрењанина

Зрењанин, марта 2010. године

Шести годишњи извештај

Увод

Ево и шестог редовног извештај заштитника грађана - омбудсмана за територију општине – града Зрењанина.

Садржина и структура извештаја су утврђени Одлуком о омбудсману и Одлуком о изменама и допунама Одлуке о омбудсману. Зато ту нема места за веће промене. Извештаји, управо зато нужно морају бити, бар у том делу, слични, што нужно са собом носи опасност од понављања и ситуација и оцена. Промене у области нормативног уређивања друштвених односа и степену њихове стварне примене траже време и по правилу нису брзе, чак ни у друштвима која се, као наше, налазе у стању транзиције.

И овај извештај у неким деловима садржи и позива се на податке или извештаје других државних органа или невладиних организација. На извештаје медија, такође. Ти подаци приказују стање или виђење и процену стања и нису налази или став заштитника грађана.

Првих пет годишњих извештаја писао је и подносио Скупштини сам омбудсман – заштитник грађана. Крајем 2008. године Скупштина је у складу са Одлуком о заштитнику грађана изабрала заменика заштитника грађана за права националних мањина и заштитницу за заштиту права детета и равноправност полова. У складу са њиховим надлежностима заменици су обрадили и написали делове овог извештаја о остваривању права националних мањина, односно права детета и равноправности полова.

Овај годишњи извештај обухвата шесту годину рада омбудсмана – заштитника грађана за територију општине - града Зрењанина и период од 01. јануара 2009. до 31. децембра 2009. године. Сачињен је у три главна дела. Први део садржи податке о активностима заштитника грађана, други део говори о стању људских права, док трећи део даје оцену правне сигурности у општини.

Први део – Активности заштитника грађана

Број и структура представки

Омбудсман за територију општине Зрењанин почео је да ради половином априла 2004. године. До краја 2008. године се канцеларији заштитника грађана - омбудсмана усмено обратило 1454 грађанки и грађана. У првој години рада их

је било 251, другој 386, трећој 302, у четвртој години рада 281, а у току 2008. године 234 грађанки и грађана. У претходној, 2008. години је забележен благи пад броја усмених обраћања омбудсману – заштитнику грађана.

Ове, 2009. године бележи се знатно већи број усмених обраћања. Омбудсману се усмено обратило, тражећи помоћ или савет 1092 грађанки и грађана.

У погледу разлога због којих су се грађани и грађанке обраћали заштитнику грађана - омбудсману нема новина. И даље је највише обраћања било због проблема у решавању основних животних питања: остваривања права на рад, права на инвалидско и пензијско осигурање и права на социјална давања. Грађани и грађанке су се и ове године често обраћали и због проблема које имају у поступку приватизације: од остваривања права на бесплатне акције и прикупљање тражене документације до губљења већ стечених права на акције због стечаја или ликвидације фирми које су их емитовале. И проблеми који су настајали за запослене у фирмама у којима је покренут стечај по Закону о стечају су били разлог за обраћање заштитнику грађана – омбудсману. Проблеми одређене категорије наших суграђана (пензионерке или пензионери који живе сами) око измиривања обавеза по рачунима за струју, грејање и одржавање заједничких просторија у стамбеним зградама су били чест разлог за тражење помоћи. Поремећени комшијски и међуљудски односи, такође. Средином године велики број грађанки и грађана се обратио заштитнику грађана због рачуна и начина рада „Димничара“.

И у току 2009. године било је усмених жалби и на рад полиције и органа за прекршаје. У таквим случајевима ове грађанке и грађани су упућивани да се обрате надлежним органима - Покрајинском омбудсману или Заштитнику грађана републике Србије.

Представком се заштитнику грађана - омбудсману у овом периоду обратило 57 грађана или грађанки и правних лица.

На рад Центра за социјални рад у Зрењанину жалио се шест грађанки и грађана. Део проблема је решен, а део поступака по овим представкама је у току.

На рад ЈКП „Водовод и канализација“ жалили су једна наша суграђанка. На њен захтев организован је састанак са директором и пронађено је решење прихватљиво за све стране у спору.

Због дугог трајања поступка за повраћај земље на рад Општинске комисије за вођење поступка и доношење решења по захтеву за враћање земљишта примљена је једна представка. Поступак у овом предмету је у току.

На рад Фонда пензијског и инвалидског осигурања, Покрајински фонд – Филијала Зрењанин жалило се десеторо грађанки и грађана. У случајевима када се проблем односио на спорост у доношењу првостепене одлуке проблеми су одмах уклоњени, а тамо где се радило о прибављању документације из Хрватске, Македоније и Босне и Херцеговине поступак је убрзаван слањем ургенција.

На високе рачуне за утрошену електричну енергију жалило се седморо грађана и грађанки. Проблем је решаван, по правилу, у сарадњи са Центром за социјални рад у Зрењанину.

Шесторо наших суграђана, углавном пензионера се жалило на трошкове грејања. И овде је проблем решаван у сарадњи са Центром за социјални рад.

Група грађана из МЗ „Граднулица“ се жалила на проблеме које осталим суграђанима и комшијама ствара једна њихова суграђанка. О проблему је

обавештен Центар за социјални рад у Зрењанину који је у спроведеном поступку утврдио да су наводи из представке тачни, али да у овом моменту не постоје могућности за предузимање мера које би проблем бар делимично решиле. Једна представка се односила на рад савета једне месне заједнице.

Дванесторо грађанки и грађана се средином 2008. године представком обратило заштитнику грађана указујући на неправилности око пружања и наплате димничарских услуга. После одлуке Агенције за приватизацију Србије да раскине уговор о продаји предузећа „Димничар“ и одлуке Скупштине града Зрењанина да димничарске услуге више не буду обавезна комунална делатност, поступци по овим захтевима су обустављени.

Заштитнику грађана града Зрењанина обратили су се представком председник синдиката и председник скупштине Земљорадничке задруге «Агро-Клек» из Клека указујући на наводне неправилности у поступку давања у закуп пољопривредног земљишта у државној својини на територији града Зрењанина. У поступку је утврђено да је Градоначелник града Зрењанина на предлог Комисије за спровођење поступка јавног надметања за давање у закуп пољопривредног земљишта у државној својини донео одлуку да се поништава Оглас за јавну лицитацију за закуп пољопривредног земљишта у државној својини на територији града Зрењанина те је поступак у овој правној ствари обустављен.

На рад Одељења за имовинско правне послове жалила су се два наша суграђанина. Један је захтевао исплату накнаде за национализовану имовину и тој странци је упућен писмени одговор и упутство да своје право оствари у поступку пред судом. Други грађанин је тражио да се одлучи о његовом захтеву за конверзију права коришћења грађевинског земљишта у право својине пре него што су донети подзаконски акти којима се ова материја ближе уређује.

Двоје суграђана је тражило да им се реши стамбено питање и обезбеди бољи стан. Они су саветовани коме да се обрате и покушају да свој захтев остваре.

И у 2009. години грађани су се жалили на рад грађевинске инспекције. Укупно је било пет представки у којима су грађани указивали на неизвршавање донетих решења о рушењу бесправно подигнутих објеката. У спроведеном поступку је утврђено да су првостепена решења у свим случајевима на које се у представкама указује и донета, али да се ова решења налазе у другостепеном органу и да се чека одлука по жалбама или окончање поступка по захтеву за легализацију.

Један грађанин се представком жалио на рад Инспекције за заштиту животне средине града Зрењанина. У поступку је утврђено да је ова инспекција поступала благовремено и у складу са законом.

Исти резултат је био и у случају контроле рада Комуналне инспекције града Зрењанина у поступку по захтеву једног грађанина који се жалио да се летња башта у близини његовог локала незаконито користи. И овде је, након провере утврђена да је ова инспекција поступала благовремено и у складу са законом.

Сарадња заштитника грађана - омбудсмана и начелника општинске управе и свих одељења и служби је коректна. Доношењем Одлуке о градској управи, новог Правилника о систематизацији и новом организацијом служби у складу са новим законским решењима и новим статусом локалне самоуправе и избором и именовањем нових људи на руководећим местима у градској управи створене су основе за још бољи и ефикаснији рад ових органа и служби.

У складу са Законом о одређивању максималног броја запослених у локалној администрацији (Сл. гласник РС број 104/09) и Уредбом о броју извршилаца број радника запослених у органима Градске управе у децембру 2009. године смањен је за 34.

Добра сарадња остварена је и са СУП-ом, Општинским судом, Општинским тужиоцем и Органом за прекршаје општине Зрењанин. На захтев заштитника грађана - омбудсмана пружани су благовремено сви потребни подаци и сви договори су испоштовани.

Организовање и учешће у раду саветовања о остваривању и поштовању људских права

Заштитник грађана је у марту месецу 2008. године учествовао на међународној конференцији коју је у Београду, у сарадњи са Мисијом ОЕБС-а и Канцеларијом Савета Европе организовао Заштитник грађана Републике Србије. Тема скупа је била „Превенција тортуре у Србији“

У априлу месецу Заштитник грађана је у Београду организовао скуп „Правни положај цркава и верских заједница и стицање својства правног лица“.

Октобра месеца заштитник грађана је учествовао на округлом столу који су у Ново Саду о јавном становању организовали USAID, Град Нови Сад и Стална конференција градова и општина Србије.

У организацији Покрајинског омбудсмана и Заштитника грађана Републике Србије у Суботици је почетком новембра организован скуп о родној равноправности, кодексу понашања запослених у управи и о људским правима ЛГБТ особа.

Центар за подршку женама, Кикиндски клуб и Зрењанински едукативни центар организовали су крајем новембра Локалне консултације са локалном заједницом о Иницијативи за оснивање РЕКОМ-а.

Европски покрет у Србији је половином децембра у Зрењанину организовао семинар о примени корупцијских прописа.

Организовање и учешће у кампањама за информисање јавности о питањима значајним за остваривање и поштовање људских права и образовање о људским правима

Омбудсман је по једном учествовао на конференцији за штампу у Медија центру у Београду и Зрењанину. Гостовао је на локалним телевизијама у Кикинди, Новом Саду и Крагујевцу и једном на Радио Зрењанину.

Конференције за штампу у Зрењанину одржана је јуна 2009. године на којој су представници локалних медија обавештени о резултатима са састанка покрајинског и локалних омбудсмана из Војводине и невладиних организација и државних органа. Сарадња са свим локалним медијима и службама за информисање у градској управи била је добра.

Сарадња са другим омбудсменима у земљи и иностранству

Омбудсман општине Зрењанин, у складу са овлашћењима која су му дата и у складу са Протоколом о сарадњи Покрајинског омбудсмана и општинских омбудсмана у Војводини сарађује са колегама из Војводине и са колегама из Србије. Састанци на којима се размењују искуства су редовни. Поред тога, почетком фебруара организован је састанак Покрајинског омбудсмана и Центра за социјални рад у Зрењанину. На састанку се највише разговарало о социјалном положају старих, болесних и за рад неспособних лица. У току марта су у сарадњи са Покрајинским омбудсманом прикупљани први подаци о остваривању права на здравствену заштиту.

У фебруару и марту 2008. године обављени су разговори са представницима Скупштине општине Вршац и Скупштине општине Кикинда и дате потребне информације о установљењу локалног омбудсмана у тим општинама. На састанку у Кикинди учествовао је и Заштитник грађана Републике Србије.

Поводом кампање „200 година омбудсмана“ у Зрењанину је одржана трибина Покрајинског омбудсмана на којој се са представницима локалне заједнице и грађанима разговарало о актуелним питањима људских права. Заштитник грађана је у оквиру истог јубилеја учествовао и на трибини у Новом Саду, крајем јуна 2008. године.

Следећи састанак локалних и Покрајинског омбудсмана и Заштитника грађана Републике Србије одржан је у Београду почетком новембра 2008. године. На састанку је закључено да се број притужби које грађани упућују омбудсману тражећи заштиту својих права у последњем периоду значајно повећао, посебно у областима поштовања загарантованих права радника и социјалних и економских права.

О примени одредаба новог Закона о планирању и изградњи, са посебним освртом на неизвршавање решења којима је наложено рушење објеката изграђених без грађевинске дозволе, о праву на редовну употребу објеката, конверзији права коришћења у право својине на земљишту и о статусу ранијих корисника, а будућих сопственика земљишта са преставницима из Министарства животне средине и просторног планирања разговарали су локални омбудсмани, Покрајински омбудсман и Заштитник грађана Републике Србије. Размењена су искуства и донети закључци и дате препоруке за ујединачено поступање у примени ових прописа.

Поводом пет година од оснивања, Канцеларија Заштитника грађана Крагујевца организовала је почетком децембра 2008. године радни састанак заштитника грађана из Србије. На састанку се посебно разговарало о остваривању права у области здравствене заштите. Договорено је да се приступи реализацији пројекта „Остваривање права пацијената“ и да у његовој реализацији учествују сви омбудсмани – заштитници грађана и заштитници права пацијената у градовима и општинама у којима постоје.

По овлашћењу Покрајинског омбудсмана заштитник грађана је средином децембра извршио обилазак Окружног затвора у Зрењанину.

Сарадња са невладиним организацијама

Оцена да је сарадња са невладиним организацијама добра, дата у свим ранијим извештајима, стоји и сада. Ипак, треба је објаснити. Прво, знање које омбудсмани стичу на семинарима које организују невладине организације је вредно и лако примењиво. Са друге стране, бројност невладиних организација, различите области у којима оне делују, мреже које образују и спремност да сарађују представљају значајну подршку раду омбудсмана. Ма колико канцеларије омбудсмана биле велике, број заменика и запослених стручњака у њима такође, оне никако не могу да покрију сву разноврсност и бројност појава и догађаја које треба свакодневно пратити. Капацитет омбудсмана се кроз ову сарадњу увећава.

У овом делу извештаја неће бити посебно поменута ни једна од тих организација. Облици сарадње са овим организацијама и њихов допринос афирмацији и унапређењу људских права дати су у одговарајућим деловима извештаја. Биће речи само о делу који се тиче рада на семинарима које су те невладине организације организовале.

Кадровско јачање и обезбеђивање услова за рад

Нови прописи, донети у току 2007. године, пре свега нови Закон о локалној самоуправи, уставна решења о заштитнику грађана и нови статус локалне самоуправе захтевали су и нова решења у организацији институције локалног омбудсмана. Након усвајања Статута града Зрењанина донета је Одлука о изменама и допунама Одлуке о омбудсману. Промењен је назив институције у Заштитник грађана, прецизирана је надлежност у складу са поменутим уставним и законским решењима и прецизније утврђен положај заменика заштитника грађана за територију града Зрењанина. Након тога је Скупштина града, на предлог заштитника грађана изабрала заменика заштитника грађана за права националних мањина и заменицу заштитника грађана за заштиту права детета и равноправност полова. На истој седници, 17. децембра 2008. године Скупштина града је дала сагласност на Правилник о унутрашњој организацији и систематизацији радних места у Стручној служби заштитника грађана. Најзад, после ових одлука приступило се и обезбеђивању погодног простора за рад канцеларије заштитника грађана. У новим, потпуно и адекватно уређеним и опремљеним просторијама заштитник грађана ради од маја 2008. године.

Напредак у правцу јачања положаја заштитника грађана као самосталног и независног органа представља и његов нови положај као посебног буџетског корисника, што је урађено у Буџету за 2010. годину.

Средства за рад

Средства за рад предвиђена су, како је речено, у складу са Одлуком о заштитнику грађана, Буџетом за 2010. годину.

Други део – Стање људских права

Права националних мањина

Извори права

Заштита мањина је уређена низом прописа међународног и домаћег законодавства. Овде истичемо Оквирну конвенцију Савета Европе за заштиту националних мањина, Европску повељу о регионалним и мањинским језицима, билатералне споразуме између Републике Србије и одређених држава о заштити права националних мањина, Устав Републике Србије, Закон о заштити права и слобода националних мањина, Закон о забрани дискриминације, Закон о Националним саветима националних мањина, Одлука о ближем уређивању појединих питања службене употребе језика и писама националних мањина на територији АП Војводине, Статут Града Зрењанина итд.

Остваривање права

Према подацима пописа становништва из 2002. године Град Зрењанин је мултинационална, мултиконфесионална, мултикултурална средина у којој живи преко двадесет различитих националности и где националне мањине чине око 25% становништва. Највише има Мађара – 14211 (10,76%), Румуна – 2511 (1,90%), Рома – 2471 (1,87%), Словака – 2403 (1,82%), Хрвата – 677 (0,51%), Црногораца – 442 (0,33%), Македонаца – 437 (0,33%), Бугара – 252 (0,19%) итд.

Изражавање, чување, неговање и развијање културне посебности

На неговању културне традиције и изворне националне баштине и изражавању, чувању и развијању културне посебности националних мањина, активно и са запаженим резултатима раде културно-уметничка друштва где активирају и припадници националних мањина. Према извештају Савеза аматерских културно-уметничких друштава на територији Града Зрењанина број културно-уметничких друштава које су основали припадници националних мањина је осам и то: два румунске (Ечка, Јанков Мост), четири мађарске (Зрењанин, Мужља, Михајлово и Лукино Село) један словачке мањине (Арадац), док се у Белом Блату обједињено ради на програмима културних активности словачке, мађарске и бугарске заједнице.

Сва ова културно- уметничка друштва учествују у редовном циклусу градских, регионалних, покрајинских и републичких смотри у организацији градских, покрајинских и републичких савеза аматера, али и у манифестацијама које организују Национални савети ових заједница. За све те активности Савез културно-уметничких друштава их помаже финансијски и организационо мада је, нарочито у другој половини 2009. године, било финансијских потешкоћа.

У току су припреме за други фестивал Словачког народног стваралаштва у Арадцу, као и заједничка апликација за гостовање хора и цитрашког ансамбла из Мужље у Мађарској и Словенији. Такође су у завршној фази и припреме за организацију заједничке ликовне изложбе у оквиру «Културног моста» који је протоколом формиран 2009. године између заинтересованих ликовних удружења аматера из Белог Блата, Зрењанина, Воњарцвашхеђа у Мађарској и Мартиниша у Румунији.

Важно је истаћи и домаћинство МЗ »Ечка» и КУД-а «Штефан Штефу» из Ечке у организацији традиционалног Покрајинског фестивала румунске музике и фолклора који је одржан средином августа 2009. године уз присуство бројних гостију и неколико пратећих програма.

- Драмски студио Културног центра Зрењанин који води Роберт Такарич радио је са групама на српском и мађарском језику до јуна 2009. године када је уговор са Робертом Такаричем морао бити раскинут, због нестабилне финансијске ситуације и ребаланса буџета за програме.

У оквиру трибинског програма Културни центар Зрењанин је, између осталог, реализовао и следеће трибине: «Историја ромског народа» уводничар др Рајко Ђурић, «Политичко и верско у исламу» уводничар др Дарко Танасковић, «Суживот Хрвата и Срба у Славонији: (ре)конструкција мултиетничких локалних заједница након ратних сукоба» предавачи др Драгутин Бабић и др Александар Вукић, социолози из Загреба, Томислав Жигманов, филозоф, др Бошко Ковачевић, политиколог, «Забрана дискриминације» уводничар мр Саша Гајин.

Током 2009. године у више наврата у сарадњи са Удружењем Рома из Зрењанина реализовани су наступи КУД «Са о Рома», а такође је одржано и неколико концерата на којима су се представиле реп групе чији су чланови Роми.

У сарадњи са Заводом за културу војвођанских Румуна одржане су две конференције 19.3.2009. године и 10.11.2009. године а концерт румунске музике одржан је 30.5.2009. године где су наступили културно уметничка друштва из Деве (Румунија), Ечке, Торка и Сутјеске.

Такође, Културни центар Зрењанин је у сарадњи са Удружењем Немаца Бечкерек организовао, 5.3.2009. године, промоцију књиге «Земља у коферу», где су говорили аутор Ненад Новак Стефановић и Анкица Достанић, директор Културног центра.

Током 2009. године изашла су два двоброја часописа «Здраво» који издаје Културни центар Зрењанин. Претходно успостављене везе са основним школама олакшале су остваривање основних циљева часописа као што су: подстицање формирања културних потреба код деце, допринос развоју толерантне и стваралачки оријентисане личности, неговање културних вредности различитих националних група и њихово међусобно уважавање и поштовање. Потврдило се у пракси да је локални карактер гласила, такав да деца у њему могу лакше да препознају себе и своје најближе окружење, од посебног значаја за остваривање поменутих циљева, док је друга значајна карика био сам избор тема и начин њиховог презентовања у часопису.

- Аматерско позориште «Мадач» из Зрењанина основано је 1952. године те припрема и изводи представе на мађарском језику.

У 2009. години припремили су две позоришне премијере (једна премијера мање у односу на 2008.):

- Алфонзо Пасо: И ТИ МОЖЕШЕШ ПОСТАТИ УБИЦА у режији Золтана Барациуша из Суботице, премијера 17.04.2009. године,

- Реј Куни: ЛУДА ЛОВА у режији Лилијане Ивановић, премијера 12.07.2009. године.

Из 2008. године задржале су се следеће представе на репертоару: Одело не чини човека (Драмска сцена), Чујеш ли Розика (Оперетска сцена) и Чутак (Омладинска сцена).

Изведено је укупно двадесет представа те су гостовали у насељеним местима: Темерин, Михајлово, Бело Блато, Мужља, Лукино Село, Нова Црња, Дебелача, Торда, Тоба, Вршац, Панчево и Нови Бечеј.

Са представом ЧУТАК (представа Омладинске сцене) учествовали су на Фестивалу мађарских аматерских позоришта у Мужљи, а са представом ОДЕЛО НЕ ЧИНИ ЧОВЕКА учествовали су на VIII Међународном позоришном фестивалу у Вашвару (Мађарска).

И у 2009. години настављена је сарадња са новосадским Форумом, те је читалачка публика у Зрењанину имала прилике да се упозна са следећим ауторима: Карољ Јунг, Јанош Бањаи, Иштван Тари и Емеше Вереш Ђенђвер.

-Фонд монографских публикација Градске народне библиотеке «Жарко Зрењанин» на језицима националних мањина је и ове године нешто богатији него прошле године. Набављено је 7 монографских публикација на мађарском језику и 4 на румунском језику тако да укупан број монографских публикација на језицима националних мањина на дан 31.12.2009. године износи: на мађарском језику 15405, на румунском језику 92 и на словачком језику 41. Такође Библиотека редовно набавља дневне и недељне публикације на мађарском и румунском језику и које се користе у читаоници.

Градска народна библиотека «Жарко Зрењанин» сарађује са свим школским и месним библиотекама на територији Средњег Баната за коју је одговорна као матична библиотека а у којима се изводи настава на језицима националних мањина или претежно живе припадници националних мањина: са ОШ «Серво Михаљ» Мужља, ОШ «Милош Црњански» Нови Итебеј и Хетин, ОШ «Ади Ендре» Торда, ОШ «Соња Маринковић» ОЈ Михајлово и Лукино село, ОШ «Ђура Јакшић» ОЈ Јанков Мост, ОШ «Братство» Арадац, ОШ «Братство јединство» Бело Блато, ОШ «Др Александар Сабовљев» Ечка, такође и са месном библиотеком «Емил Петровић» у Торку, Заводом за културу војвођанских Румуна, Друштвом македоско-српског пријатељства и др.

У оквиру програмске активности Народног музеја Зрењанин у 2009. години презентовани су културни садржаји везани за живот као и културне потребе националних заједница које живе у нашем граду.

Посебно се истиче велика изложба под називом «Тај дивни колорит грађанства - Ликовни живот у Великом Бечкерек у XIX и почетком XX века» која обухвата сликарство преставника свих националних заједница са ових простора и која је била постављена у Салону Народног музеја Зрењанин у августу и септембру, а такође и била презентована и у Мађарској у току јула месеца. Каталог за ову изложбу штампан је двојезично, на мађарском и српском језику, као и легенде које су пратиле ову изложбу.

Такође, важно је спомена изложба керамике под називом «Света уметност» ауторке Едите Немеш Фекете која је била организована у Народном музеју Зрењанин у оквиру X Сусрета хорова војвођанских Мађара и XVI Дана културе војвођанских Мађара. Организована је и посета зрењанинском бискупу

Немет Владиславу и у оквиру те посете разговарало се о будућој сарадњи и учешћу у прослави годишњице зрењанинске бискупије.

Значајна је и изложба слика Мартина Јонаша, наивног сликара из Ковачице, а ову изложбу је отворио амбасадор Републике Словачке.

Са Румунима је сарађивано у два наврата – први је реализација изложбе «Средњовековне тврђаве у Банату – фотографије и графике» у сарадњи на заједничком пројекту са Музејом Решице, а други је реализација изложбе «Визуелне белешке из Жомбоља» у сарадњи са Заводом за културу војвођанских Румуна, а ову изложбу је отворио градоначелник Жомбоља.

Народни музеј Зрењанин је у 2009. години био организатор и домаћин међународног археолошког симпозијума «Археологија Баната» у којем су учествовали и преставници суседних земаља – Мађарске, Румуније и Бугарске.

Музеј је такође био укључен у пројекат «Мултикултуралност мог места некад и сад» који је реализовао Центар за развој цивилног друштва а у којем су се млади људи бавили мултикултуралношћу свог окружења кроз историју, а такође је одржана и мултимедијална презентација «Средњи Банат под лупом времена».

У оквиру Дана европске баштине било је органозовано тумачење експоната из верских објеката (иконе и свете слике, богослужбене књиге и предмете) на сталној поставци, а у обилазак је био укључен обилазак галерије XVIII и XIX века и обилазак дела етнолошке поставке у којима се прича базирала на поређењу сакралних елемената у предњим собама.

Иначе, у децембру су Народни музеј посетили и амбасадори Мађарске, Словачке, Чешке и Пољске који су упознати са мултикултуралним и мултиконфесионалним карактером ове средине и афирмацијом тих вредности у Народном музеју Зрењанин.

Народно позориште «Тоша Јовановић» Зрењанин је и у протеклој години имао успешну међународну сарадњу са позориштима из Војводине и региона. У оквиру те сарадње неговали су и језике националних мањина, мађарски и румунски, а гледаоци су имали прилике да представе гледају на мађарском, румунском и хрватском језику.

Сарадња са Филхармонијом «Банат» из Темишвара је целе протекле године настављена кроз пројекат «Банат – културни идентитет». Тај пројекат је реализован између осталог и кроз низ семинара за стручно усавршавање за запослене у култури. Те семинаре у организацији партнера из Румуније похађали су и запослени из Зрењанинских институција културе и Туристичког центра.

Драмска сцена позоришта је у 2009. години имала активну сарадњу са Српским народним позориштем из Новог Сада и Народним позориштем из Суботице. У СНП су гостовали са представама «Крон», «Аудиција». У Винковцима су гостовали са представом «Херој нације», а то позориште је узвратило посету, а у Новом Бечеју са представом «Ручни рад» и «Херој нације». У Темишвару су гостовали са представама «Патафизика» и «Антигона» у оквиру пројекта «Банат – културни идентитет», а на Интернационалном позоришном фестивалу у Сибиу, Румунија, са предсатвом «Крон». На 54. Стеријном позорју су учествовали са представом «Мртве душе», а са истом представом су учествовали и 14. Петровачким данима у Бачком Петровцу и на 17. Међународном позоришном фестивалу у Вршцу. У Суботици су гостовали са представом «Аудиција».

Луткарска сцена је извела представу «Храбри кројач» Х.К.Андерсена у режији Шрамо Габора, госта из Мађарске, на мађарском језику. У сарадњи са Културним центром из Темерина луткари су код њих изводили представе из свог репертоара на мађарском језику. У оквиру већ помињаног пројекта «Банат – културни идентитет» Луткарска сцена је урадила са Филхармонијом «Банат» из Темишвара копродукцијску луткарску представу «Пећа и вук» која се на румунском изводила у Темишвару и Жомбољу а на српском у Зрењанину. У оквиру 59. Фестивала професионалних позоришта Војводине изведене су и представе на мађарском језику: представа «Терапија» позоришта «Костолањи Деже» из Суботице са титлом и представа «Мизантроп» Новосадског позоришта са симултаним преводом, а у оквиру пратећих програма Фестивала студенти Академије уметности из Новог Сада су извели представу «Пролеће» на мађарском језику без превода

Службена употреба језика и писма

Чланом 5 став 2 Статута Града Зрењанина (Сл. лист Града Зрењанина бр.21/2008) је прописано да «на територији Града у службеној употреби су и језици националних мањина: мађарски, румунски и словачки језик и њихова писма».

Из ове одредбе Статута, а у складу са чланом 11 став 5 Закона о заштити права и слобода националних мањина (Сл. лист СРЈ 11/2002) и чланова 1 и 6 Одлуке о ближем уређивању појединих питања службене употребе језика и писама националних мањина на територији АПВ (Сл.лист АПВ 8/2003), произилази да на територији Града Зрењанина називи органа и организација Града, Покрајине, организационих јединица органа државне управе, јавних предузећа, установа и служби основаних за целу територију Републике Србије, као и за подручје Града, називи места, тргова, улица и други јавни натписи исписују се и на мађарском, румунском и словачком језику и правопису и према њиховој традицији.

У току 2009. године овај орган је спровео истраживање о стању назива органа Града Зрењанина, јавних предузећа, јавних установа, органа и организација чији је оснивач Град Зрењанин на језицима националних мањина чији је језик у службеној употреби у Граду Зрењанину, према њиховој традицији и правопису.

Утврђено је да, што се тиче органа Града Зрењанина, укључујући ту и Јавно правобранилаштво и Заштитника грађана, натписи са називом тих органа на њиховим седиштима исписани су и на језицима националних мањина који су у службеној употреби, а сам назив града је исписан и према традицији тих националних мањина. То исто важи и за печате ових органа и у том делу можемо бити задовољни имплементацијом прописа о службеној употреби језика и писма националних мањина.

Што се тиче јавних предузећа и јавних установа чији је оснивач Град Зрењанин стање у вези исписивања назива тих предузећа и установа на мађарском, румунском и словачком језику, било да је реч о натписима на њиховим седиштима или печатима, није задовољавајуће.

Из свих тих разлога препоручено је свим јавним предузећима и јавним установама чији је оснивач Град Зрењанин да њихови називи на седиштима,

другим објектима и печатима буду исписани и на језицима националних мањина чији је језик у службеној употреби на територији Града Зрењанина, према њиховој традицији и правопису с тим што се називи на мађарском, румунском и словачком језику исписују после текста на српском језику испод или десно од њега, у истом облику и истом величином слова.

У току 2010. године овај орган ће извршити контролу спровођења ове препоруке од стране свих јавних предузећа и установа чији је оснивач Град Зрењанин, а на које се ова препорука односи.

Ипак на овом плану нас очекује још доста посла. Не постоји, на пример, још увек преводилачка служба ни техничке могућности за симултано превођење излагања на седницама органа локалне самоуправе. Такође, као што је већ наведено, називи јавних предузећа и установа чији је оснивач Град Зрењанин такође се морају исписати у складу са Статутом и законима, а то исто се односи и на називе тргова и улица у насељеним местима.

Иначе, према извештају Полицијске управе у Зрењанину у 2009. години издато је 20 биометријских личних карата на мађарском језику.

Образовање на језицима националних мањина

Предшколско образовање и васпитање у граду Зрењанину спроводи се на српском, мађарском, румунском и словачком језику.

Што се тиче основног образовања, према подацима који су добијени од Одељења за послове друштвених делатности наставу на мађарском језику у ОШ «Серво Михаљ» Зрењанин, ОШ «Братство јединство» Бело Блато и ОШ «Соња Маринковић» Зрењанин са издвојеним одељењима у Михајлову и Лукином Селу похађа укупно 598 ученика у 43 одељења.

Наставу на румунском језику у ОШ «Ђура Јакшић» Зрењанин, са издвојеним одељењем Јанков Мост, и ОШ «Др Александар Сабовљевић» Ечка похађа укупно 55 ученика у 8 одељења.

На словачком језику у ОШ «Братство јединство» Бело Блато и ОШ «Братство» Арадац наставу похађа укупно 85 ученика у 9 одељења.

Према подацима добијених од стране Школске управе у Зрењанину наставу на мађарском језику у Зрењанинској гимназији похађа 79 ученика у четири одељења. Настава на мађарском језику организована је и у Електротехничкој и грађевинској школи «Никола Тесла» за 64 ученика у четири одељења, у Економско-трговинској школи «Јован Трајковић» за 21 ученика у два одељења, а у Техничкој школи у Зрењанину за 28 ученика у два одељења. Укупно се у 2009. години у зрењанинским средњим школама на мађарском језику школује 192 ученика у 12 одељења, што представља пад у односу на 2008. годину.

Ученици који су наставу у основним школама пратили на свом матерњем језику (румунском и словачком) наставу у средњим школама у Зрењанину прате на српском језику.

Делотворно учешће у друштвеном и економском животу и јавним пословима

Пуно и делотворно учешће припадника националних мањина у културном, друштвеном, економском животу и јавним пословима се понекад сматра «трећом генерацијом» мањинских права. Почетна законска заштита националних мањина биола је фокусирана на заштиту од уништења и дискриминације. Током друге фазе, дошло се до сазнања да се националним мањинама мора дати простор да задрже и развијају своје језичке, културне и друге идентитете. Делотворно учешће је тек недавно доспело у жижу расправа о мањинским правима.

Члан 15 Оквирне конвенције Савета Европе за заштиту националних мањина (Сл. лист СРЈ-међународни уговори, 6/98) предвиђа обавезу држава уговорница да стварају неопходне услове за учешће припадника националних мањина у културном, социјалном и економском животу и јавним пословима, нарочито оним који се њих тичу.

У препорукама Организације за европску безбедност и сарадњу (ОЕБС) из Лунда од 1999. године се наводи, да структуре и процедуре доношења одлука регионалних и локалних власти морају да буду транспарентне и доступне како би подстакле учешће мањина, као и да државе морају обезбедити мањинама да се чује њихов делотворан глас како на нивоу централних власти, тако и на регионалном и локалном нивоу. Као један од могућих начина за постизање овог циља се наводи предузимање посебних мера за учешће мањина у државној служби, као и објављивање прописа јавних служби на језицима националних мањина.

Члан 77 став 2 Устава Републике Србије предвиђа да «при запошљавању у државним органима, јавним службама, органима аутономне покрајине и јединица локалне самоуправе води се рачуна о националном саставу становништва и одговарајућој заступљености припадника националних мањина».

Члан 21 Закона о заштити права и слобода националних мањина (Сл.лист СРЈ, 11/2002) прописује да «приликом запошљавања у јавним службама, укључујући полицију, води се рачуна о националном саставу становништва, одговарајућој заступљености и о познавању језика који се говори на подручју органа или службе».

И члан 67 став 3 Статута Града Зрењанина (Сл.лист Града Зрењанина, 21/2008) предвиђа да «приликом запошљавања у градској управи надлежни орган града дужан је да води рачуна о сразмерној заступљености запослених у складу са националним саставом становништва града».

Према подацима који су добијени од стране Градске управе Града Зрењанина, ЈП «Дирекција за изградњу и уређење Града Зрењанина», ЈКП «Водовод и канализација», ЈСП Зрењанин, ЈКП «Чистоћа и зеленило», ЈКП «Пијаце и паркинзи», ЈП «Радио Зрењанин», ЈП «Туристички центар Града Зрењанина», Градске народне библиотека «Жарко Зрењанин», Народнoг позоришта «Тоша Јовановић», Народнoг музеја, Културног центра Града Зрењанина, Савремене галерије Уметничке колоније Ечка, Предшколске установе Зрењанин, Центра за социјални рад Града Зрењанина, Завода за заштиту споменика културе Зрењанин, Дома здравља «Др Бошко Вребалов», Апотеке Зрењанин, Историјског архива Зрењанин и Јавног правобранилаштва

Града Зрењанина, утврђено је да има укупно запослених 489 припадника националних мањина што чини 17,58% од укупног броја запослених и то: Мађара 329 (11,83%), Румуна 69 (2,48%), Словака 34 (1,22%), Рома 22 (0,79%), Хрвата 8 (0,28%), Црногораца 3 (0,10%), Македонаца 5 (0,18%), Бугара (0,10%) итд.

Ако се упореде ови подаци са подацима који се односе на учешће националних мањина у укупном броју становништва Града Зрењанина (17,58% : 25%) произилази да није остварена, у потпуности, одговарајућа запосленост припадника националних мањина сразмерно њиховом уделу у укупном броју становника Града Зрењанина. Постоји одговарајуће учешће само припадника мађарске (11,83% : 10,76%) и румунске националне мањине (2,48% : 1,90%), али и то само у погледу броја запослених а не и структуре запослености.

Припадницима националних мањина мора бити омогућено да уживају низ културних, друштвених и економских погодности. Из тих разлога не сме бити дискриминације у погледу животних шанси. Заправо, равноправно, потпуно и делотворно остваривање свих права може понекад захтевати специјалне мере у корист недоминантних група, нарочито укључујући ту припаднике националних мањина. Мањинска права треба примењивати у ситуацијама када је различит третман потребан да би се обезбедила потпуна и делотворна једнакост, а у страном законодавству постоје примери где је изричито предвиђено да у попуњавању радних места у јавном сектору предност под истим условима имају припадници националних мањина.

Из свих горе изложених разлога упућена је препорука Градској управи Града Зрењанина, свим јавним предузећима, јавним установама, органима и организацијама чији је оснивач Град Зрењанин да полазећи од сопствених потреба приликом заснивања радног односа са новим запосленима који испуњавају услове прописане за одређено радно место, нарочито воде рачуна о запошљавању припадника националних мањина, како би се обезбедила релативно одговарајућа заступљеност припадника различитих националних мањина сразмерно њиховом уделу у укупном броју становништва Града Зрењанина.

Заштитник грађана ће у наредном периоду вршити надзор над спровођењем ове препоруке од стране оних којима је она упућена. Такође, у наредном периоду је потребно пажњу нарочито усмерити и на побољшање заступљености националних мањина на разним нивоима управљања, нарочито на руководећим функцијама, где је заступљеност националних мањина незадовољавајућа.

Овим извештајем није обухваћено стање запослености припадника националних мањина у државним органима, укључујући полицију, али има основаних разлога да се верује да је и ту стање незадовољавајуће.

Информисање на језицима националних мањина

Обавеза је државе да припадницима националних мањина обезбеди право на потпуно, благовремено и непристрасно обавештавање на свом језику као и на оснивање сопствених средстава јавног обавештавања.

Међутим, да би ови циљеви били постигнути, а имајући у виду чињеницу да локални медији на територији Града Зрењанина имају значајну улогу у

редовном и благовременом информисању припадника националних мањина на њиховом језику, потребно је побољшати материјални положај ових медија а такође их и кадровски ојачати како би информисање на језицима националних мањина добило на квалитету.

Положај Рома

О положају Рома постоје подаци у другим деловима овог извештаја, а врло детаљно је о томе написано и у прошлогодишњем извештају, тако да нема потребе на овом месту понављати.

Међутим, врло је важно истаћи чињеницу да, и поред Декаде Рома и декларативних залагања за поштовање њихових права, припадници ромске националне мањине у овом друштву су и даље посматрани и третирани као грађани другог реда, а у том погледу ни Зрењанин није изузетак.

Проблеми везани за ефикасну заштиту права националних мањина

На овом месту желимо да укажемо на неколико проблема који, по нашем схватању, представљају препреку ефикаснијој заштити права националних мањина.

Један од великих проблема је несклад између прокламованог и стварног, у смислу да прописи, било домаћег или међународног права, у вези заштите права националних мањина постоје али се увек не спроводе.

Циљ нам је да овај несклад између прокламованог и стварног буде што мањи и на томе ћемо се максимално ангажовати и у наредном периоду.

Још један велики проблем, можда и најозбиљнији, је доношење прописа којима се непосредно дискриминишу националне мањине и одсуство реакције овлашћених државних органа на ове појаве.

Полазећи од тога да «дискриминација» и «дискриминаторско поступање» означава свеко неоправдано прављење разлике или неједнако поступање, односно пропуштање (искључивање, ограничавање или давање првенства), у односу на лица или групе као и на чланове њихових породица, или њима блиска лица, на отворен или прикривен начин, а који се заснива на раси, боји коже, прецима, држављанству, националној припадности или етничком пореклу, језику, верским или политичким убеђењима, полу, родном идентитету, сексуалној оријентацији, имовном стању, рођењу, генетским особеностима, здравственом стању, инвалидитету, брачном и породичном статусу, осуђиваности, старосном добу, изгледу, чланству у политичким, синдикалним и другим организацијама и другим стварним, односно претпостављеним личним својствима, онда је јасно да чланом 18 Закона о изменама и допунама Закона о држављанству Републике Србије (Сл. гласник РС 90/07) – у даљем тексту Закон - се дискриминишу припадници националних мањина.

Наиме члан 8 Закона предвиђа да се члан 23 став 1 Закона о држављанству Републике Србије (Сл. гласник РС 135/04) мења и гласи:

«Припадник српског народа који нема пребивалиште на територији Републике Србије има право да буде примљен у држављанство Републике Србије без отпуста из страног држављанства, ако је навршио 18 година живота и није му одузета пословна способност и ако поднесе писмену изјаву да Републику Србију сматра својом државом.»

После става 2 додаје се нови став 3 који гласи:

«Под условима из става 1 овог члана у држављанство Републике Србије може бити примљен припадник другог народа или етничке заједнице са територије Републике Србије.»

Међутим, члан 18 Закона предвиђа да «захтев за пријем у држављанство на основу члана 23 став 3 овог Закона може се поднети у року од 2 године од дана ступања на снагу овог Закона.»

Сматрајући да се овде ради о непосредној дискриминацији припадника националних мањина јер се ограничење из члана 18 Закона односи искључиво на њих и полазећи од тога да је тај члан у супротности не само са члановима 21 и 76 Устава Републике Србије који забрањује дискриминацију по било ком основу, већ и са људским и мањинским правима зајемченим општеприхваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима и законима и која се права непосредно примењују, дана 25.02.2009. године поднели смо Уставном Суду Републике Србије предлог за оцену уставности члана 18 Закона и предложили да Уставни Суд донесе Одлуку којом се утврђује да члан 18 Закона није у сагласности са Уставом, општеприхваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима.

До краја извештајног периода 31.12.2009. године, а ни до дана предаје овог извештаја Уставни Суд Републике Србије није донео никакву одлуку по овом предлогу, нити се на било који начин оглашавао по овом питању.

На овом месту желимо да укажемо на још један проблем са којим смо се суочили у 2009. години а односи се на неизвршавање од стране МЗ «Ечка», чији је оснивач Град Зрењанин, препорука овог органа.

Наиме Одлуком заменика Заштитника грађана Града Зрењанина број 09/09 ОМБП од 17.08.2009. године, а након спроведеног поступка, дато је мишљење да је исписивањем назива «Дом културе Ечка» на згради Дома културе у Ечки дужине 5,50 метара и висине 37 центиметара само на српском језику, а испод тога исписивањем тог назива на табли висине 70 центиметара и ширине 50 центиметара на српском језику и на језицима националних мањина чији је језик у службеној употреби на територији Града Зрењанина учињена неправилност у раду повредом члана 5 Статута Града Зрењанина.

Истовремено је препоручено Савету МЗ «Ечка» да на свим местима где на згради Дома културе у Ечки стоји исписан назив «Дом културе Ечка» на српском језику, после текста на српском језику испод или десно од њега, испише текст са називом «Дом културе Ечка» и на језицима националних мањина чији је језик у службеној употреби на територији града Зрењанина, према њиховој традицији и правопису, у истом облику и истом величином слова.

Иако је био обавезан да у року од 15 дана обавести овај орган о мерама које су предузете у вези препоруке, Савет МЗ «Ечка» је одбио да препоруку спроведе у дело.

Имајући у виду да овај орган нема овлашћења да сам извршава своје одлуке, о новонасталој ситуацији смо, у складу са прописима, обавестили

председника и заменика председника Скупштине Града Зрењанина односно Градоначелника и заменика Градоначелника Града Зрењанина.

Такође смо, на основу Закона о забрани дискриминације, током септембра месеца 2009. године против МЗ «Ечка» поднели тужбу Општинском Суду Зрењанин, а против одговорних лица МЗ «Ечка» захтеве за покретање прекршајног поступка Општинском органу за прекршаје у Зрењанину.

До краја извештајног периода 31.12.2009. године, а ни до дана предаје овог извештаја, ови поступци нису окончани.

Међутим, независно од одлука правосудних органа, на локалној самоуправи је велика одговорност да се препорука овог органа изврши јер би, у супротном, неизвршавање ове препоруке представљало опасан преседан који би за последицу могао имати неизвршавање и других препорука Заштитника грађана, те губитак поверења припадника националних мањина у вољу, одлучност и способност органа Града Зрењанина да штите и заштите њихова права заснована на домаћем и међународном законодавству.

Према извештају Полицијске управе у Зрењанину стање по питању међунационалних односа може се сматрати као добро с обзиром да нису евидентирана кривична дела изазивања националне, расне и верске мржње и нетрпељивости, док по извештају Прекршајног суда у Зрењанину у 2009. години није поднет ни један захтев за покретање прекршајног поступка због прекршаја на међунационалној основи, што свакако није тачно, јер смо ми дана 21.09.2009. године поднели захтев за покретање прекршајног поступка због прекршаја из члана 50 у вези члана 2 и 15 став 2 Закона о забрани дискриминације против одговорних лица МЗ «Ечка», како је већ горе наведено.

Иако су извештаји Полицијске управе и Прекршајног суда прожети оптимизмом, ми сматрамо да је било разлога за покретање одговарајућих поступака од стране надлежних државних органа бар против лица која исписују графите који су уперени против националних мањина. Овакве поруке мржње дубоко вређају људска права и људско достојанство и сигурно не могу бити вредносни оквир примерен једном демократском друштву. Из тих разлога ове поруке мржње исписане на нашим улицама морају бити уклоњене од стране надлежних служби локалне самоуправе. Такође, подсећамо и државне органе да њихова најважнија улога треба да буде управо заштита основних људских права и људског достојанства а то, у овом конкретном случају исписивања графита, подразумева проналажење и кажњавање починилаца ових и сличних дела и константно указивање на антицивилизацијски и фашистички карактер идеја које се пропагирају оваквим порукама.

Остале активности из области заштите права националних мањина

На овом месту ћемо указати само на неке од активности предузете од стране заменика Заштитника грађана задуженог за заштиту права националних мањина у циљу промовисања и заштите права националних мањина.

- Дана 23.01.2009. године састао се са државним секретаром у Министарству за људска и мањинска права Марком Карацићем и председником Скупштине Града Зрењанина Александром Мартоном.
- 24.02.2009. и 10.08.2009. године присуствовао је седницама Савета за међунационалне односе Града Зрењанина.

- Дана 29.04.2009. године присуствовао панел расправи у организацији Скупштине АП Војводине под називом «Војводина безбедна заједница» са темом «Полиција у локалној заједници – ка стратегији превенције појава које угрожавају међунационалне односе у Војводини».
- Заједно са замеником Покрајинског Омбудсмана Золтаном Гобором, дана 09.09.2009. године, био на састанку са начелником Школске управе Станишом Бањанином у вези спајања разреда на мађарском језику у ОШ «Соња Маринковић» у Зрењанину, којом приликом је истакнуто да се једном достигнути ниво права националних мањина не може смањивати.

Област права детета

Извори права

Права детета уређена су низом међународних и домаћих прописа. Признавање права детета у међународном праву је процес који је био тесно повезан с развојем и схватањем појма детињства. Први међународни инструменти усвојени су почетком XX века и пружали су само делимичну заштиту од посебних облика економске и сексуалне експлоатације. Убрзо је усвојена Декларација о правима детета донета у оквиру Друштва народа 1924 године. Тек 1959 године донета је Декларација о правима детета која је усвојена у Уједињеним Нацијама. Данас је дете у међународном праву заштићено Конвенцијом о правима детета усвојеном од стране Генералне скупштине УН 20.11.1989.године. Ратификовала ју је 191 држава и представља основу светског система заштите права детета.

Конвенција о правима детета уводи у међународно право признавање аутономије личности детета. Права која су некада била призната само одраслима, као што је право на изражавање мишљења, право на пружање и примање информација или право на партиципацију, сада су самостална права детета.

Устав Републике Србије регулише права детета, права и дужности родитеља, као и посебну заштиту породице, мајке, самохраног родитеља и детета.

Породични закон конкретно уређује и регулише права детета и њихову заштиту.

Положај детета

Да бисмо приказали положај детета у нашем граду, морамо користити податке из последњег пописа становништва 2002 године по коме је 15,12% становништва млађе од 15 година. Од 8.542 становника који су млађи од 18 година 4.175 је девојчица, док је 4.367 дечака.

Образовање и васпитање деце

Образовање и васпитање регулисано је Уставом Републике Србије и Законом о основама система образовања и васпитања. У току 2009/2010 године услуге Предшколске установе Зрењанин користи укупно 2274 деце од којих је 1065 девојчица и 1209 дечака. Предшколска установа Зрењанин организује рад у јасленим групама (деца до 3 године), обданишним групама (деца од 3 до 5,5 годин) и у припремним предшколским групама (деца од 5,5 година до 6,5 година).

У Предшколској установи Зрењанин о деци брину и старају се васпитачи, медицинске сестре-васпитачи, сарадници у васпитно-образовном раду, педагози, психолог, социјални радник, дијететичар, медицинске сестре за превентивну здравствену заштиту, дефектолог и организатор процеса рада у вртићима.

Канцеларија Заштитника грађана града Зрењанина сарађивала је са Предшколском установом Зрењанин на имплементацији Програма за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања које је иницирало Министарство просвете. У питању су важне едукативне активности путем којих се сви запослени у установи, родитељи и деца упознају најпре са правима која припадају деци, а потом и са мерама које треба да предузимају у свим ситуацијама појаве злостављања и насиља између вршњака, запослених према детету у установи, као и запослених према детету ван установе. Циљ Програма је превентивно деловање на појаве насиља и њихово спречавање. У том циљу оформљен је тим Предшколске установе за заштиту деце од насиља, који се састаје и поступа у ситуацијама сумње или дешавања насиља, злостављања или занемаривања, и који сарађује са другим институцијама.

Током 2009/2010 године овај орган поступао је по притужбама грађана и грађанки на рад Предшколске установе Зрењанин које су се односиле на повреду права детета. Рад по свим притужбама је завршен, одвијао се брзо и ефикасно захваљујући успешној сарадњи са Предшколском установом Зрењанин. Такође, треба поменути да је у неколико наврата, на иницијативу институције Заштитника грађана скренута пажња Предшколској установи Зрењанин на уочене неправилности и незаконитости у раду а што је могло резултирати кршењем права детета, и које су, такође врло брзо отклоњене.

Најзначајнија инвестиција у области образовања у граду Зрењанину у 2009 години је била завршетак нове Медицинске школе. Према подацима Одељења за послове друштвених делатности конципиран је План уписа ученика у средње школе за школску 2010/2011 годину, али тако да је исти усклађен са потребама привреде.

Друштвена брига о деци

Друштвена брига о деци остварује се у Одсеку за послове друштвене бриге о деци и борачко-инвалидску заштиту. Делокруг рада овог Одсека у делу који се односи на област друштвене бриге о деци регулисан је Законом о

финансијској подршци породици са децом и Одлуком о Градској управи. У питању су поверени послови од стране Републике Србије.

Накнаду зараде за време породичног одсуства, одсуства са рада ради неге детета и одсуства са рада ради посебне неге детета остварују запослени/запослене код послодавца и лица која самостално обављају делатност. Обрачун и исплату накнаде зараде врши послодавац, а Градска управа врши рефундацију исплаћених средстава послодавцу након спроведеног одговарајућег поступка. Такође, за власнице радњи и лица која самостално обављају делатност, а немају других запослених обрачун и исплату накнаде зараде врши Градска управа из средстава безбедних у буџету Републике.

У граду Зрењанину ово право просечно су месечно користиле 453 запослене породице код послодавца и 35 лица која самостално обављају делатност (власнице). У извештајном периоду исплаћено је 233.851.642,41 динар, а исплате су редовне.

Родитељски додатак по Закону о финансијској подршци породици са децом остварују мајке за прво, друго, треће и четврто дете уколико непосредно брину о деци. У извештајном периоду, право на родитељски додатак укупно је остварило 1077 мајки, за прво, друго, треће и четврто дете, а исплате за наведена права су редовне.

Одлуком о праву на родитељски додатак за прво дете Извршног већа Аутономне Покрајине Војводине утврђено је право на родитељски додатак за прво дете у висини од 30.000,00 динара по детету. Ово право остварило је 577 мајки са територије града Зрењанина, а исплате су редовне.

На основу решења Градоначелника града Зрењанина исплаћена је једнократна помоћ мајкама које роде прво дете, а ово право остварило је 577 мајки са територије града Зрењанина, уз напомену да је износ помоћи 10.000,00 динара. Исплата је била редовна до почетка јула 2009.године, а након тога је дошло до кашњења исплата.

Свим мајкама породичама из средстава буџета града издате су потврде за куповину беби опреме у Апотеци „Центар“ у Зрењанину у износу од 5.000,00 динара (за извештајни период издато је укупно 1123 потврде) а овај вид помоћи се редовно остварује.

Значајну новину представља Одлука Извршног већа Аутономне Покрајине Војводине о праву на остваривање новчане помоћи породици у којој се роде близанци или тројке. Помоћ је једнократна и износи 400.000,00 динара за близанце и 600.000,00 динара за тројке. У граду Зрењанину је ово право остварило 16 мајки за близанце и 1 мајка за рођене тројке.

Дечији додатак по закону остварује један родитељ за прво, друго, треће и четврто дете по реду рођења у породици до навршених 19 година живота. Број корисника права на дечији додатак је различит за сваки месец. Међутим, може се констатовати да се број корисника права на дечији додатак креће на нивоу од око 5000 корисника месечно.

Висина дечијег додатка износи 1.896,59 динара и иста је за свако дете (прво, друго, треће и четврто). У периоду 2009/2010 донето је укупно 5286 решења за дечији додатак.

Накнада трошкова боравка за треће, четврто и свако наредно дете регресира се Предшколској установи у висини 100 % из средстава буџета града Зрењанина. На основу поднетих захтева у 2009 години, донето је укупно 305

решења за Предшколску установу Зрењанин и Основне школе у насељеним местима.

Такође део трошкова боравка за треће и четврто дете у висини од 50 % од утврђене економске цене врши и Извршно веће Аутономне Покрајине Војводине за Предшколску установу и основне школе при насељеним местима, па је за 2009. годину донето по том основу 598 решења.

У 2009. години је оверено укупно 272 уверења за студентске стипендије и кредите, затим 400 уверења за ученичке стипендије и кредите и 634 уверења за ученичке и студентске домове.

Треба напоменути да је институција Заштитника грађана била активна у традиционалној манифестацији „Дечија недеља“ која је одржана од 05. до 11. октобра 2009. године у организацији Министарства рада и социјалне политике Републике Србије, Одељења за послове друштвених делатности Градске управе и Организације „Пријатељи деце“ у граду Зрењанину.

Социјална заштита деце

О социјалној заштити брине Центар за социјални рад града Зрењанина.

У Зрењанину је током 2009 године отворен Дневни центар за децу и омладину са инвалидитетом под називом «Алтернатива». Он је отворен средствима из Пројекта Министарства за рад и социјалну политику и средствима из буџета града Зрењанина. Према извештајима Центра за социјални рад у граду постоји 26 такво деце која су до сада била усмерена само на своје породице. Циљ овога јесте да се таквој деци омогући дневно збрињавање као и да добијање стручне помоћи и социјализације. За сада је 12- торо деце укључено у рад Дневног центра.

Здравствена заштита деце

Конвенција УН о правима детета у члану 24. утврђује да стране уговорнице признају право детета на уживање највишег остваривог здравственог стандарда и на капацитете за лечење и здравствену рехабилитацију. Државе потписнице ће настојати да обезбеде да ниједно дете не буде лишено права приступа таквим услугама здравствене заштите.

Устав Републике Србије у члану 68. каже да „свако има право на заштиту свог физичког и психичког здравља. Деца, труднице, мајке током породичког одсуства, самохрани родитељи са децом до седме године и стари остварују здравствену заштиту из јавних прихода, ако је не остварују на други начин, у складу са законом.

У граду Зрењанину здравствена заштита деце остварује се у Дому здравља „Др.Бошко Вребалов“. Наиме, у оквиру Службе за здравствену заштиту жена, деце и омладине раде три Одељења : Одељење за здравствену заштиту предшколске деце (Дечији диспансер), Одељење за здравствену заштиту школске деце (Школски диспансер) и Одељење – развојно саветовалиште (за децу са сметњама у развоју).

Област равноправности полова

Инструменти међународног права који дају основа за успостављање родног партнерства у политичком животу између жена и мушкараца су:

- Универзална декларација о људским правима (1948)
- Конвенција о политичким правима жена (1952)
- Међународни споразум о грађанским и политичким правима (1966)
- Међународни споразум о економским, социјалним и културним правима (1966)
- Декларација о елиминацији свих облика дискриминације према женама (1967)
- Декларација о заштити жена и деце у случају опасности и оружаном сукобу (1974)
- Конвенција о елиминацији свих облика дискриминације жена (1979)
- Декларација о елиминацији злостављања жена (1993)
- Универзална декларација о демократији (1997)
- Опциони протокол за Конвенцију о елиминацији свих облика дискриминације над женама (1999).

Устав Републике Србије у члану 15. предвиђа да «Држава јемчи равноправност жена и мушкараца и развија политику једнаких могућности». У члану 21. Устава Републике Србије предвиђена је забрана дискриминације по било ком основу, а нарочито по основу расе, пола, националне припадности, друштвеног порекла, рођења, вероисповести, политичког или другог уверења, имовног стања, културе, језика, старости и психичког или физичког инвалидитета.

Закон о раду («Службени гласник РС» бр.24/05 и 61/05) у члану 18 предвидео је забрану посредне и непосредне дискриминације лица која траже запослење, као и запослених, с обзиром на пол, рођење, језик, расу, боју коже, старост, трудноћу, здравствено стање, односно инвалидност, националну припадност, вероисповест, брачни статус, породичне обавезе, сексуално опредељење, политичко или друго уверење, социјално порекло, имовинско стање, чланство у политичким организацијама, синдикатима или неко друго лично својство.

Институција Заштитника грађана урадила је анализу стања у области равноправности полова у граду и о томе обавестила јавност у виду Извештаја о структури запослених жена и мушкараца у градској управи града Зрењанина, јавним предузећима, јавним установама, органима и организацијама чији је оснивач град Зрењанин.

Према подацима Републичког завода за статистику Србије у Граду Зрењанину има укупно 132051 становника . Од тога 63788 су мушкарци (48,30 %) а 68263 су жене (51,69 %).

Резултати овог истраживања су показали да у укупној запослености у Градској управи Града Зрењанина, јавним предузећима, јавним установама, органима и организацијама чији је оснивач град Зрењанин, жене учествују са 53,54 %, а мушкарци са 39,73 %, што чини задовољавајући резултат. То практично значи да је Град Зрењанин испоштовао принцип равноправности полова, јер су жене укључене у прихватљивом проценту не само у формалној

запослености, већ и заступљености на руководећим функцијама и радним местима. Међутим, закључак је да је таква запосленост случајног карактера, наиме није се радило нити поступало **плански** у вези запошљавања мушкараца и жена. Такву обавезу створио је донети Закон о равноправности полова.

Веома важну ствар у овој области чини то што је децембра 2009 године донет Закон о равноправности полова који на детаљан начин, коначно регулише ову област. У том смислу је ова институција упутила препоруку свим органима и ораганизацијама чији је оснивач Град Зрењанин, јавним установама, јавним предузећима, градској управи Града Зрењанина, Градоначелнику, заменику Градоначелника, Председнику скупштине града, Заменику председника скупштине града, Начелници градске управе и Заменици начелнице градске управе.

Препорука указује да се недавно донети Закон о равноправности полова мора поштовати и спроводити у пракси. По закону постоји обавеза локалне самоуправе да направи план запошљавања припадника жена и мушкараца.

Препорука указује да се равноправност полова мора обезбедити и приликом кандидовања за одборнике скупштине Града, кандидовања за изборе на све функције и именовања у органе јавне власти, као и у току спровођења изборног поступка, а на начин и у складу са прописима којима се уређују избори.

У Препоруци је указано и на то да Закон о равноправности полова обавезује органе јединица локалне самоуправе да подстичу и унапређују равноправност полова и да надлежни органи јединица локалне самоуправе треба да разматрају мере и активности које су у функцији равноправности полова. Предвиђена је и мера за решавање и праћење овог проблема и то тако да органи јединица локалне самоуправе, у оквиру постојеће организације и акта о унутрашњем уређењу и систематизацији, формирају стално радно тело или да ангажују једног запосленог за родну равноправност и обављање послова остваривања једнаких могућности.

Важно је нагласити да је у Зрењанину отворена Сигурна кућа – склониште за жртве насиља у породици а изграђена је средствима Фонда телевизије Б92, Извршног већа Војводине и града Зрењанина, а након отварања она је предата на управљање Центру за социјални рад града Зрењанина. Према подацима Центра за социјални рад града Зрењанина у периоду од 01. августа до 31.децембра 2009 године у Сигурну кућу смештено је укупно 20 лица које су жртве насиља у породици. Према извештају Основног суда у Зрењанину, поднето је 29 тужби због насиља у породици.

Ова институција је била активна и учествовала у активностима поводом међународне кампање «16 дана активизма против насиља над женама» у циљу подизања свести код јавног мњења а ради заштите права жена и унапређења приликом остваривања ових права.

Према подацима Националне службе за запошљавање Филијале у Зрењанину, на крају прошле године у граду Зрењанину се на евиденцији незапослених лица укупно налазило 12523 лица од којих су 6520 жене. Кад се подаци анализирају види се да више од половину незапослених чине жене. Једнакост друштвених прилика у доступности свих положаја, професија и радних места, призната је као показатељ демократије у сваком друштву. Неопходно је створити уравнотежене могућности мушкараца и жена да учествују у вођењу како јавних тако и приватних послова на свим нивоима друштва.

*Проблеми везани за ефикасну заштиту права детета и заштиту
приликом дискриминације по основу равноправности полова*

Овом приликом желимо да укажемо на проблеме које смо уочили у досадашњем раду и који, истовремено представљају препреку за ефикасну заштиту права детета и права дискриминисаних особа по основу равноправности полова.

Органи управе надлежни да поступају у овим областима делују неефикасно, ригидно и споро, а уочили смо низ неправилности локалних прописа у овим органима. Дobar део поступајућих државних службеника у овим органима не познаје законску регулативу из области заштите људских и мањинских права. Стога смо одмах предложили покретање поступака ради измене прописа и уложили максималне напоре на успостављању сарадње ради ефикаснијег решавања проблема нарочито оних који се решавају по притужбама странака. Сматрајући да је заштита људских права примарни циљ сваког друштва, па и града Зрењанина, потребно је учинити све како би се брзо и ефикасно отклонили пропусти у раду установа и исти спречили у будућности, а у циљу постојања и функционисања принципа добре управе.

Остала људска права

Право на слободу мисли, савести и вероисповести

Устав Републике Србије одредбама четири члана уређује питања важна за остваривање слободе мисли, савести и вероисповести. Одредбом из члана 11 утврђује се принцип световности државе и проглашава забрана установљавања државне религије. Одредба из члана 43 Устава уређује питања индивидуалних верских слобода и слободе мисли. Устав прописује и да нико није дужан да се изјашњава о својој вероисповести, односно уверењима. Ову материју, са своје стране уређују и два закона: Закон о црквама и верским заједницама и Закон о враћању (реституцији) имовине црквама и верским заједницама.

Према подацима добијеним од Министарства унутрашњих послова, Дирекција полиције – Полицијска управа у Зрењанину 2009. године је евидентиран 61 догађај на гробљима у Зрењанину. Проверавајући чињенице и околности сваког од ових догађаја полицијски службеници су у 55 случајева утврдили постојање кривичних дела.

Најчешће се са гробних места краду месингане алке, разни бакарни предмети, мермерне вазе, кована ограда и метални свећњаци. Евидентирана су и дела ситнијих оштећења слика и паљења венаца.

Што се верских објеката тиче, по поменутом извештају, евидентирано је 14 догађаја: на објектима Српске православне цркве седам догађаја, Римокатоличке цркве пет догађаја, Јеврејске заједнице један догађај и на

објекту друге верске заједнице, један догађај. Евидентирана су и два прекршаја извршена на објектима и у простору Српске православне цркве.

Право на штрајк

Право на штрајк гарантовано је одредбом из члана 61 Устава. Штрајк се спроводи у складу са законом и колективним уговором. Ово право може бити ограничено само законом и у складу са природом и врстом делатности.

У Полицијској управи у Зрењанину евидентирано је протекле године девет штрајкова и рад је обуставило 1.080 радница и радника. Штрајковали су у марту месецу раднице и радници „Слоге“ из Перлеза и ГИК „Баната“ из Зрењанина због неизмирених или ниских плата и незадовољства извршеним приватизацијама. У јуну месецу испред зграде Трговинског суда протествовали су раднице и радници АД „Гвожђар“ и Индустрије тепиха „Пролетер“ захтевајући убрзавање стечајног поступка. Протествовали су и чланови Удружења ратних војних инвалида, а евидентиран је и штрајк адвоката.

У овом периоду није било евидентираних блокада саобраћајница и сви штрајкови су протекли без нарушавања јавног реда и мира од стране штрајкача.

Слобода окупљања

Одредбом из члана 54 Устава мирно окупљање грађана је слободно, а Законом о окупљању грађана Србије (Службени гласник РС број 51/92, 29/01) је детаљније уређена ова област. Према Закону јавни скупови се могу одржавати на једном месту или могу бити у покрету. Организатори су дужни да поднесу пријаву полицији најкасније 48 сати пре одржавања јавног скупа. Полиција може да забрани одржавање јавног скупа из законом одређених разлога: угрожавање здравља, јавног морала или безбедности људи и имовине и ометање јавног саобраћаја. Полиција може и привремено да забрани скуп.

На подручју Зрењанина је током 2009. године одржано 1.148 јавних скупова на којима је укупно било 524.072 учесника.

Јавни скупови су, по правилу, пријављивани у складу са законом. Пет јавних скупова је прекинуто. И ове године су то биле фудбалске утакмице нижег ранга такмичења.

Највише је било спортских скупова: 826 са око 120.910 учесника. На 48 политичких скупова било је 2.719 учесника, на 28 културних скупова 9.422 учесника и на 16 верских скупова, 4.550 учесника. На осталих 232 скупова било је 388.471 учесника.

Право на приговор савести

Устав Србије у одредби из члана 45 изричито прописује право на приговор савести као основно људско право. Законом о изменама и допунама Закона о војсци (Сл. лист СРЈ бр. 44/05) чије су одредбе још на снази (чл. 296-

300 Закона о ВЈ) утврђени су услови под којима се право на приговор савести може користити.

Према подацима добијеним од Војног одсека у Зрењанину упућивање регрута на одслужење војног рока у цивилној служби врши се у складу са законом и Уредбом о вршењу војне обавезе.

На територији града Зрењанина решењем Министра одбране одређено је 39 организација, установа, удружења, друштава и јавних предузећа, у којима наши регрути, по правилу у месту пребивалишта, уз могућност упућивања и у друге средине, могу регулисати своју војну обавезу обављањем друштвено корисног рада у овим институцијама здравственог, социјалног и хуманитарног карактера.

У току 2009. године 433 лица са територије Војног одсека Зрењанин је искористило своје право да на овај начин реши обавезу служења војног рока, без обавезе да носи оружје.

Избегла и расељена лица

Настављено је са реализацијом пројекта „Становање за избеглице“ Банке за развој Савета Европе и Владе Републике Србије и у прикупљању података за 46 избегличких породица заинтересованих за учешће у овом пројекту. И поред тога и даље велики део избеглих и прогнаних лица нема решено стамбено питање. Ти људи живе као подстанари или код рођака или пријатеља, Део избеглих лица је решио стамбени проблем куповином стана или куће, након решавања имовинских питања у земљи порекла (нарочито у БиХ). Део избеглих лица (њих 42) још увек је смештен у баракама Термоплане.

Остварена је стална сарадња повереништва са одговарајућим институцијама у нашем граду: Црвеним крстом, Центром за социјални рад, Геронтолошким центром, Полицијском управом у Зрењанину и Фондом пензијског и инвалидског осигурања. Добра је и сарадња са Покрајинским фондом за помоћ избеглим, прогнаним и расељеним лицима, Комесаријатом за избеглице и међународним хуманитарним организацијама (УНХЦР, Интерсос, Праксис, Дански савет за избеглице, Група 484 и другим).

Право на социјалну заштиту

О остваривању овог права грађана и грађанки из наше општине стара се, између осталих, и Центар за социјални рад града Зрењанина.

Одмах ваља указати на податак да се укупан број корисника услуга Центра повећао са 12.377 у 2008. години на 13.551 у 2009. години.

Смештај у установи социјалне заштите обезбеђен је за 551 корисника, а право на увећање додатак за помоћ и негу искористио је 644 корисник (прошле године 561 корисник). Сталну новчану помоћ за материјално обезбеђење породице користило је у просеку сваког месеца 2009. године 1.837 породица. Број породица које користе ово право се и ове 2009. године повећао.

Из буџета општине, односно града обезбеђена су средства за помоћ и негу у кући и ова услуга је пружана преко Геронтолошког центра на територији града и у три насељена места. Ово право је искористило 440 корисника. Из истог извора, буџета Града, 1697 породица је у току 2009. године, једном или више пута додељена једнократна новчана помоћ. Једнократну помоћ у натури је добило, једном или више пута 1065 породица. Притисак грађанки и грађана за остваривање права на једнократну новчану помоћ се сваке године појачава.

Допринос збрињавању и помоћи делу социјално угрожених становника и становница наше града и насељени места представља и рад народне кухиње. Према подацима Центра за социјални рад Града зрењанина народна кухиња је поново почела да ради 01. октобра 2009. године. Свих 540 корисника су иначе на евиденцији центра за социјални рад као корисници материјалног обезбеђења породице. Ради се углавном о лицима неспособним за рад због болести или старости, а један број корисника су породице са више мале деце. Од 540 корисника (породица) 240 породица остварује право на топли оброк, а 300 корисника остварује право на ланч пакет (100 корисника ланч пакета су из Зрењанина, а 200 корисника ланч пакета су из насељених места). Средства за рад Народне кухиње обезбеђена су у буџету града, а део средстава је обезбеђен из донације НИС-а. Припрема obroка врши се пет дана у недељи у дому ученика „Ангелина Којић Гина“ и испоручују у „Црвеном крсту“ и у МЗ Мужља. Оброци се припремају према јеловнику у складу са Правилником о раду Народне кухиње.

Народна кухиња је од Црвеног крста и Робних резерви добила одређене количине намирница које су крајем децембра у виду пакета подељене корисницима материјалног обезбеђења породице. Пакете је добило 1065 породица из града и насељених места. Право на ове пакете је утврдио Центар за социјални рад. Поделу пакета на територији град је обавио Црвени крст, а у насељеним местима пакети су подељени у месним заједницама.

Проблем старачких и напуштених домаћинстава у граду и насељеним местима наше општине је решаван, између осталог и тако што је у установе социјалне заштите смештена 132 остарела особа.

Подаци из већ помињаног Извештаја о раду Центра за социјални рад за 2009. годину указују на значајно повећан број одраслих лица која су психофизички ометена. Од примењених облика социјалне заштите доминира смештај у установе социјалне заштите и старатељство. Највећи проблем представља недостатак капацитета и у установама социјалне заштите и у здравственим установама за смештај одраслих душевно оболелих и недостатак прихватишта на нашој територији за ова лица.

Ваља указати и на још један податак из Извештаја о раду Центра за социјални рад за 2009. годину: број остарелих лица без породичног старања, без средстава за живот, теже хронично оболелих и инвалидних лица се са 453 у 2008. години повећао на 1038 у 2009. години. Зато треба озбиљно схватити констатацију из овог извештаја да ће се већ у наредној декади проширити број лица која ће полако престајати да буду радно активна што са собом повлачи већи притисак на ионако мали број запослених у граду.

Борачко – инвалидска заштита

Додајмо овом извештају и податке добијене од Одељења за друштвене делатности града Зрењанина.

Овим обликом заштите обухваћена су права учесника НОР-а у Другом светском рату, права учесника у оружаним акцијама после 17. августа 1990. године и агресије НАТО-а на СРЈ, права њихових породица, цивилних инвалида ратова и права на материјално обезбеђење чланова породице лица на обавезној војној служби у Војсци Србије. Просечни месечни број корисника којима се исплаћују новчана примања по основу борачко-инвалидске заштите је 900. Исплате су редовне, од 20. до 25. у месцу, за претходни месец. Право на заштиту чланова породице лица на обавезној војној служби у Војсци Србије. У 2008. години ово право је остварило 13 корисника.

Право на имовину

Одредбом из члана 58 Устава Србије јемчи се право на имовину. У погледу одузимања имовине Устав прати међународне стандарде прописујући да је одузимање имовине могуће искључиво у јавном интересу и уз правичну накнаду.

Иако су денационализација и обештећење ранијих власника једно од важнијих питања транзиције, ово питање још увек није свеобухватно решено. Закон о начину и условима признавања права и враћања земљишта које је прешло у друштвену својину по основу пољопривредног земљишног фонда и конфискацијом се још примењује и сви поступци још нису окончани. Закон о повраћају имовине (денационализацији) је још у припреми и његово усвајање је најављено за 2010. годину.

Право на рад

Одредбом из члана 40 Устава Републике Србије гарантовано је право на рад и право на слободан избор занимања. Устав такође прописује да свако има право на правичне и повољне услове рада и да су свима, под једнаким условима доступна сва радна места, али не и одредбу из ранијих уставних текстова којом се држава обавезује да обезбеди услове у којима свако може да живи од свог рада, што и јесте основна сврха права на рад.

Неспорно је да процес трансформације и прелазак на систем тржишне економије утиче на сигурност радног односа, Закон о раду садржи одредбе о престанку радног односа против воље запослених због вишка запослених због технолошких, економских или организационих промена у предузећима. Поступци стечаја и ликвидације, по правилу, имају за последицу престанак радног односа.

Са правом на рад тесно је повезана и слобода синдикалног организовања која је гарантована одредбом из члана 55 Устава. Начин остваривања слободе синдикалног организовања детаљније је уређен Законом

о раду који синдикат дефинише као самосталну, демократску и независну организацију запослених у коју се они добровољно удружују ради заступања, представљања, унапређења и заштите својих професионалних, радних, економских, социјалних, културних и других појединачних и колективних интереса. Оцена дата у публикацији „Људска права у Србији 2008“ коју је објавио Београдски центар за људска права да су економска и социјална права и даље највише угрожена, стоји, слично као и у другим земљама које пролазе кроз политичку и економску транзицију. У Србији је, каже се даље у овој оцени, ситуација специфична јер је, због дугогодишњег систематског угрожавања грађанских и политичких права, главна пажња била усредсрежена на кршење ових права, па је борба за пуно уважавање и заштиту економских, социјалних и културних права била запостављена, због тога су синдикати и професионална удружења неразвијени и необучени да на ефикасан начин указују на повреде и да тако врше притисак на извршну и законодавну власт.

И на крају приказа основних решења у овој области, на проблеме и стање у области запошљавања упућује на податке дате у одељку који говори о праву жена на рад.

Право особа са инвалидитетом

Доношењем Закона о забрани дискриминације особа са инвалидитетом (Службени гласник РС број 33/06) и потписивањем Конвенције УН о правима особа са инвалидитетом (ступила на снагу у току 2008. године, али је Србија још није ратификовала) још једном је потврђен концепт недискриминације и настављен процес нормативног уређивања у овој значајној области. Ипак, мере и свакодневица често представљају препреку у учешћу особа са инвалидитетом у свим областима. Потреба да се овим грађанкама и грађанима створе могућности за доступност послу, омогући доступност инфраструктури, јавном превозу, информацијама и образовању је евидентна и на том плану се још мора пуно радити.

Трећи део – Правна сигурност у општини

И у овом шестом извештају део о правној сигурности ваља започети понављањем познате дефиниције правне сигурности: то је стање у коме се право унапред тачно зна и тачно примењује. То је стање у коме постоји законитост како у смислу постојања закона који унапред прописује опште правне норме, тако и у смислу остваривања и примене тих норми у пракси. Без постојања општих правних норми унапред прописаних и познатих, нема правне сигурности, јер људи не могу да своја понашања ускладе с правом и тако избегну рђаве последице кршења права. Са друге стране, без тачног примењивања ових норми путем појединачних правних норми и одговарајућих материјалних аката нема правне сигурности јер се, место унапред прописаних и познатих општих правних норми, примењују друге, које нису прописане.

Стање транзиције за које смо у претходним извештајима рекли да утиче на правну сигурност грађана и грађанки наше општине и даље траје. Ми се, како је већ констатовано, од почетка деведесетих година прошлог века налазимо у ситуацији да се врши, мање или више успешно, раскид са правним поретком који је био заснован на идеји друштвене својине, планске привреде, водеће улоге једне партије и система јединства власти. И зато када говоримо о правној сигурности у овом моменту, морамо имати на уму управо ту чињеницу, да се она обезбеђује и гради у процесу транзиције кроз који сви заједно пролазимо и у процесу стварања услова за укључивање наше земље у европске интеграције.

Као што је у петом извештају речено Народна скупштина је децембра прошле године усвојила шест нових закона из области правосуђа: Закон о уређењу судова, Закон о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштава, Закон о судијама, Закон о високом савету судства, Закон о Државном већу тужилаца и Закон о јавном тужилаштву. Примена ових закона почиње од 1. јануара идуће године. С тим да ће се поједине одредбе појединих закона, неопходних за избор и именовање, као и за организационе промене у правосуђу, примењивати и у току ове године као би правосудни систем почео да функционише на новим основама и по новим правилима, како је предвиђено, од 1. јануара 2010. године. Поступак за спровођење ових закона углавном је окончан у предвиђеном року, али је, по природи ствари, нужно довео и до одређених и нужних застоја у раду судова, тужилаштава и органа за прекршаје.

Према подацима које је објавила Јединица за спровођење реформе прописа Владе Србије у Србији се крајем јануара 2010. године примењује 1.091 закон. Постоје, примера ради, и закони из седамдесетих година прошлог века који су и даље на снази и нису промењени. Крајем 2010. године Влада Србије је усвојила 212 препорука којима би ван снаге требало да се стави 200 подзаконских аката. На тај начин, доследним спровођењем ове „гиљотине прописа“ оствариле би се знатне уштеде (према неким прорачунима само у привреди око 180 милиона евра) и свакако допринело правној сигурности.

Поменимо и План социјалне сигурности који је усвојен августа 2009. године. У Плану је предвиђено да ће држава уплатити доприносе за пензијско и здравствено осигурање запослених, да ће се најугроженијим радницима доделити једнократна новчана помоћ у износу од 5.000 динара, да ће се репрограмирати неизмирене обавезе за електричну енергију за социјално најугроженије раднике. У Плану је предвиђено да ће се спречити злоупотребе у процесу приватизације, спровести конверзија потраживања државе и запослених у капитал предузећа, потписати споразум о социјалном партнерству и образовати оперативна радна група која ће пратити примену ових мера. Што потпунија примена овог Плана би такође допринела правној сигурности.

У овом делу извештаја у коме се даје оцена правне сигурности поменимо и оцену коју је дао Заштитник грађана Републике Србије изневши податак да судски поступци понекад трају и по дест и више година. Наше законодавство не предвиђа ефикасан правни лек против неоправдано дугог трајања поступка и повреде права на суђење у разумном року, гарантовано одребом из члана 6. Европске конвенције, али ваља очекивати да ће спроведена реформа правосуђа што пре допринети да се обезбеди остваривање права грађана на суђење у разумном року.

На крају, поновимо да нам рад на остваривању и заштити људских права представља трајан задатак. То јесте посао државних органа, полиције,

тужилаштва, судова, заштитника грађана на свим нивоима, али и школе и породице које формирају и учвршћују друштвене вредности које воде добробити појединца и друштва, поштовања и уважавања различитости, ненасиља и одговорности за своје поступке.

У Зрењанину, марта 2010. године

Заштитник грађана,

Владимир Арсић